

Таким чином, українські підприємства в сучасних економічних умовах потребують комплексної стратегії розвитку, важливою складовою якої є товарно-ринкова стратегія. Цей вид стратегії регулює усі питання щодо обсягів виробництва та реалізації продукції підприємства. Безперечно, наявність програми розвитку діяльності є для підприємства перевагою, проте слід пам'ятати, що розроблення стратегії потребує кваліфікованого підходу, детального аналізу усіх характеристик підприємства і ринку, дотримання усіх правил формування і реалізації стратегії. Неправильно сформована стратегія не вирішить усіх проблем і завдань підприємства, призведе лише до безрезультатних витрат усіх видів ресурсів на її реалізацію.

### Література

1. Василенко В.О., Ткаченко Т.І. Стратегічне управління: Навч. пос. – К.: ЦУЛ, 2003. – 396 с.
2. Ковтун О.І. Стратегія підприємства: Навч. пос. – Львів: Новий світ – 2000, 2005. – 388 с.
3. Кучуков Р. Проблемы конкурентоспособного развития// Экономист. – 2007, № 8 – С. 25-38.
4. Мізюк Б.М. Стратегічне управління підприємством: Підручник. – Львів: Коопосвіта, 1999.
5. Шершньова З. Формування комплексної стратегії організації// Економіка України. – 2006, № 3 (532). – С. 13-27.

УДК 330.322: 341.1

Ст. викл. Н.І. Андрушко; доц. П.А. Гориславець,  
канд. екон. наук – НУ "Львівська політехніка"

## ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Розглядаємо актуальні проблеми розвитку інноваційної діяльності в Україні. Проаналізовано фактори, які впливають на реалізацію моделі інноваційного розвитку, форми інноваційних процесів та їх фінансового забезпечення, а також охарактеризовано суб'єкти інноваційного процесу.

*Senior teacher N.I. Andrushko; assoc. prof. P.A. Goryslavets –  
NU "L'vivs'ka Politekhnik"*

### Problems and prospects of model introduction of innovative development are in Ukraine

The issue of the day of development of innovative activity in Ukraine is examined. Factors, which influence on realization of model of innovative development, form of innovative processes and their financial providing, are analysed, and also the subjects of innovative process are described.

**Постановка проблеми і її зв'язок з важливими науковими завданнями.** Інноваційний шлях розвитку економіки дає змогу підприємствам, які впроваджують у виробництво нововведення товарного, технологічного чи організаційного характеру, зберігати конкурентні переваги на ринку. При цьому необхідним завданням є оптимізація моделі інноваційного розвитку, яка повинна враховувати особливості української економіки.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Підходи та етапи здійснення інноваційного процесу розкрито у наукових доробках В. Василенко, Н. Краснокутської. Властивості фінансового механізму системи інноваційного розвитку розглядали у своїх наукових працях С. Онишко, Ю. Колесник, О. Юркевич. Стратегії інноваційного розвитку досліджував Ю. Стасовський. Класиками західної наукової думки вважаються Й. Шумпетер, Б. Твісс, В. Хартман, П. Друкер. Інноваційні процеси визначаються сукупністю науково-технічних, організаційних і технологічних змін, що мають за мету впровадження прогресивних технологій та підвищення конкурентоспроможності продукції виробничо-господарських структур різних галузей промисловості.

У сучасних наукових дослідженнях розглянуто суть та наведено класифікації інновацій за рядом критеріїв. Термін "інновація" був введений австрійським економістом І. Шумпетером, як головне джерело прибутку: "Без розвитку немає прибутку, без прибутку немає розвитку". Таким чином, прибуток виникає з інновації, і вона, по-своєму, спонукає підприємця впроваджувати дедалі нові й нові інновації і дає йому для цього необхідні кошти. Сьогодні більша частина промислових інвестицій спрямовується на розробку інновацій, навіть якщо вони є інвестиціями, то фінансуються за рахунок амортизаційних відрахувань (так звані інвестиції "збереження рівня"). І хоча це поняття більше використовується у галузі технології виробництва, воно широко розповсюджується на організаційні методи. Тепер можна говорити про інновації у галузі управління кадрами, у галузі касових розрахунків, використання функціональних структур, торгової політики [1]. З розвитком сучасної економіки поняття "інновація" набуває більш широкого змісту.

Беззаперечним фактом є те, що інновації значною мірою сприяють конкурентній боротьбі [2], особливо у сфері наукомістких технологій. Інновацію можна розглядати, як процес пошуку ідеї та подальше її втілення у новій продукції, технології. Необхідною умовою є її новизна і прибутковість. Послідовність подій, під час яких інновація перетворюється з ідеї у конкретний продукт, технологію, структуру і використовується у господарській практиці є інноваційним процесом. На відміну від науково-технічного прогресу, інноваційний процес не завершується впровадженням нової технології і появою нового продукту на ринку. Цей процес не переривається і після впровадження, або у міру розповсюдження (дифузії) нововведення удосконалюється, стає більш ефективним, набуває нових споживчих якостей. При цьому інноваційний процес характеризується винятково високим ступенем ризику, що пов'язаний з низькою вірогідністю успішного втілення нової ідеї у новому виді продукції (ця вірогідність становить, зазвичай, близько 9-10 %).

**Постановка задач.** Формування та впровадження стратегій інноваційного розвитку є динамічним процесом, який вимагає постійного коригування відповідно до нових економічних реалій, до того ж фактори впливу на ефективність інноваційного процесу надзвичайно різноманітні. Відповідно, важливою науковою задачею постає виявлення і врахування найважливіших чинників, які стримують чи сприяють розвитку інноваційної діяльності.

**Виклад основного матеріалу.** Серед факторів, які впливають на розвиток інноваційних процесів, виділяють економіко-технологічні, політико-

правові, організаційно-управлінські, соціально-психологічні і культурні. Основними загрозами ефективному впровадженню інноваційної стратегії розвитку є:

- нестача коштів для фінансування інвестиційних проектів; відсталість матеріальної і науково-технічної бази, застаріла технологія, відсутність резервних потужностей; переважання інтересів поточного виробництва;
- наявність обмежень з боку антимонопольного, податкового, амортизаційного, патентно-ліцензійного законодавства;
- застарілі організаційні структури, зайва централізація, авторитарний стиль управління, жорсткість у плануванні, неузгодженість інтересів учасників інноваційних процесів, існування опору змінам, які викликають перебудову роботи, застарілих способів діяльності, традицій, які склалися, а також опір всьому новому, що надходить ззовні [3, с. 558].

Основними стримуючими факторами вважаємо, насамперед, невідповідність законодавчої та нормативно-правової бази реаліям економіки, а також економіко-технологічні чинники (особливо проблеми пошуку оптимальних джерел фінансування інноваційних проектів, враховуючи обмежені можливості державної підтримки та самофінансування).

Серед суб'єктів інноваційного процесу виокремлюють: новаторів (генератори науково-технічних знань, зазвичай, є індивідуальними винахідниками; метою діяльності яких є отримання частини доходу від впровадження винаходу); ранніх реципієнтів (учасники ринку, що першими освоїли винахід та за рахунок конкурентних переваг за часовим параметром отримують додаткові доходи); ранню більшість (підприємства, що в числі перших впровадили винахід у виробництво); відстаючих (підприємці, які "спізнились" із випуском на ринок нововведення і з цієї причини приречені на отримання незначних прибутків або збитків). Усі групи, окрім першої, є імітаторами, тобто реалізаторами нововведень [4, с. 114-115].

Головною причиною сповільненого розвитку інноваційних процесів є низький рівень обсягів фінансових ресурсів, які спрямовуються в інноваційну сферу. Тому важливим завданням є насамперед ефективний розподіл обмежених фінансових ресурсів, суть якого полягає у максимальній концентрації наявних коштів на важливих напрямках науково-технічного прогресу. Такий принцип дає змогу відійти від розпорошення коштів, сконцентруватися на ключових напрямках і досягти конкретних істотних результатів за короткий термін. Вочевидь, у нинішніх умовах держава уже не здатна охоплювати своєю підтримкою всі сфери інноваційного процесу, тому система стимулів поживавлення інноваційної активності має тісно спиратися й орієнтуватися на окреслені пріоритети інноваційного розвитку [5, с. 46].

Кожен із суб'єктів інноваційного процесу має свої організаційні особливості та диференційовані джерела фінансування. Джерела фінансування інновацій можуть бути різноманітні: бюджетні асигнування (загальнодержавного і місцевого рівнів), кошти спеціальних позабюджетних фондів, власні ресурси підприємств, фінансові ресурси комерційних структур, кредитні ресурси інвестиційних установ, кошти приватних осіб, ресурси іноземних наукових фондів та вітчизняних [4-5]. Так, при впровадженні інновацій у виробничій сфері, новатори зорієнтовані на фінансування за рахунок коштів,

отриманих від захисту прав інтелектуальної власності (нематеріальні активи, торговельні марки, патентування), фінансування в структурі фінансово-промислових груп з інноваційними структурними підрозділами, довгострокові кредити і стратегічні інвестиції, а імітатори – на такі джерела як власні кошти та залучені та запозичені та кошти, застосування методів прискореної амортизації тощо [4, с. 115-116].

Невід'ємною складовою діяльності сучасного підприємства, що охоплює планування, організування та стимулювання інноваційної діяльності, реалізацію інноваційних проектів, розрахованих на отримання конкурентних переваг і зміцнення ринкових позицій підприємства є управління інноваційним процесом. Розрізняють три форми інноваційного процесу [1-3]:

- простий внутрішньоорганізаційний (є процесом створення і використання нововведення у межах однієї організації, до того ж нововведення не має товарної форми); є при впровадженні в організаційну структуру венчурної фірми, що забезпечує гнучкість системи управління, високу мотивацію праці, можливість швидко реагувати на зміни у зовнішньому середовищі, коротку тривалість інноваційного циклу. Недоліки полягають у обмежених можливостях фінансування, високому ризику підприємницької діяльності;
- простий міжорганізаційний (передбачає відокремлення функцій створення і виробництва нововведення від функції його споживання); характеризується створенням відокремлених структурних підрозділів на стадії створення нововведення (концернів, холдингових компаній, консорціумів, промислово-фінансових груп). Переваги перелічених об'єднань полягають у здатності розподіляти ризик, залучати значні фінансові ресурси, забезпечувати значні конкурентні переваги, розвивати матеріально-технічну базу. Негативними сторонами є громіздка ієрархічна структура, значна тривалість інноваційного циклу та відсутність гнучкості в управлінні.
- розширений (знаходить свій вираз у появі нових виробників нововведення, у порушенні монополії виробника-піонера, що сприяє за допомогою взаємної конкуренції удосконаленню споживчих якостей товару).

Здатність підприємства "вбирати" інновації підвищує його шанси у конкурентній боротьбі і створює істотні різнопланові переваги. Інноваційні завдання передбачають зниження витрат виробництва, поліпшення якості продукції або послуг, виведення на ринок нового товару, формування нової стратегії збуту, яка сприяє підвищенню інтересу споживачів до нового товару. Залучення чи створення інновацій повинно відбуватися цілеспрямовано, з метою формування конкурентних переваг на тому сегменті ринку, де працює фірма. Важливо не лише своєчасно визначити перспективність певної ідеї та оцінити її комерційну вигідність, а й створити умови для оперативного упровадження новинки на підприємстві. Тому управління нововведеннями охоплює різноманітні функції (маркетинг, планування, організацію, контроль), кожна з яких націлена на вирішення специфічних питань взаємодії між підрозділами фірми, що здійснюють конкретні види інноваційної діяльності.

Підсумки інноваційної діяльності корпоративного сектору дають підстави зробити висновок про подальше поглиблення стагнації в інноваційній сфері, нехтування у державній політиці потребами формування технологічних основ економіки, базованої на знаннях, подальше технологічне відста-

вання України від розвинених держав світу. Особливо прикро це відчувати, адже машинобудівні підприємства (що перетворені тепер у великі корпорації – ВАТ, ЗАТ, консорціуми, концерни) колишнього СРСР мають унікальний досвід організації масової інноваційної діяльності, коли за допомогою різних матеріальних і моральних стимулів заохочувався винахідницький та раціоналізаторський рух серед інженерно-технічних працівників. Ці напруження широко використовуються за кордоном: на багатьох потужних підприємствах розвинених країн діють "гуртки якості". В Україні ця робота майже не ведеться [6].

Побудова пріоритетів державної підтримки й коригування на цій основі форм її надання за такими напрямками [5, с. 48-49]: пріоритети за стадіями інноваційного процесу; пріоритети за напрямками досліджень; пріоритети за суб'єктним складом учасників інноваційного процесу; галузеві пріоритети інноваційного розвитку; регіональні пріоритети інноваційного розвитку. Найбільш пріоритетними залежно від стадій інноваційного процесу для державного фінансування є фундаментальні та прикладні дослідження. Наступні етапи дають змогу у більшій мірі залучати джерела зовнішнього фінансування. Це дасть змогу зменшити частку прямого державного фінансування у вигляді надання безвідсоткових кредитів, гарантій для фінансово – кредитних установ при видачі пільгових кредитів для здійснення інноваційних програм підприємствами України. Водночас непрямі методи державної підтримки набуватимуть ще більшого значення і полягатимуть у зміні податкового законодавства, амортизаційної та митної політики. Насамперед потребують державного пільгового фінансування підприємства галузей, що забезпечують конкурентоспроможність української продукції на світовому ринку та впливають на економічні позиції держави.

**Висновки та перспективи подальших досліджень.** Необхідною умовою є оптимальний розподіл обмежених фінансових ресурсів з метою концентрації на важливих напрямках науково-технічного прогресу. Це дасть змогу уникнути розпорошення коштів, визначити конкретні напрямки та отримати позитивний результат за короткий термін. Оскільки державною підтримкою не можуть бути охоплені всі сфери інноваційного розвитку, тому система стимулів поживлення інноваційної активності повинна орієнтуватися на визначені пріоритети інноваційного розвитку. Сприятимуть ефективній реалізації інноваційної стратегії наявність резерву фінансових, матеріально-технічних засобів, прогресивних технологій; відповідної виробничої та науково-технічної інфраструктури, сприятливих законодавчих заходів (пільг) та матеріальних стимулів інноваційної діяльності, а також державної підтримки інновацій. Вважаємо, що каталізатором позитивних зрушень у сфері впровадження інноваційної моделі розвитку економіки України повинна бути держава в особі відповідних органів влади. Адекватна правова база та мобілізовані резерви фінансово-кредитної системи повинні стати основними факторами прискорення науково-технічного прогресу та зростання конкурентоспроможності вітчизняної економіки. Сприятливими за умов державної підтримки та оптимального регулювання стануть глобалізаційні процеси, які дадуть змогу

диверсифікувати джерела фінансування інноваційної діяльності, а також використати все ще наявний трудовий, технічний та науковий потенціал України.

На основі обґрунтованих теоретичних аспектів моделі інноваційного розвитку України проводитимуться подальші дослідження щодо планування інноваційної діяльності підприємств машинобудування з метою забезпечення конкурентних переваг та ефективної виробничо-господарської діяльності.

### Література

1. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом. – К.: Лібра, 2002. – 472 с.
2. Швиданенко О.А. Сучасні критерії конкурентоспроможності: ефективність та інноваційність// Актуальні проблеми економіки. – 2003, № 8. – С. 145 153.
3. Пересада А.А., Майорова Т.В., Ляхова О.О. Проектне фінансування: Підручник. – К.: КНЕУ, 2005. – 736 с.
4. Онишко С.В. Реалізація властивостей системи інноваційного розвитку// Фінанси України. – 2004, № 3. – С. 113 117.
5. Юркевич О.М. Система пріоритетів державної фінансової підтримки науково-технічної інноваційної діяльності// Фінанси України. – 2002, № 12. – С. 46 49.
6. Захарін С.В. Посилення ролі корпоративних структур у розвитку інноваційної економіки// Фінанси України. – 2006, № 5. – С. 117 126.

**УДК 338.5.01:621** Доц. Б.В. Фурдас, канд. екон. наук – Львівський інститут банківської справи

### ОБґРУНТУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОДУКТУ НА ОСНОВІ ОПЕРАЦІЙНОГО ВАЖЕЛЯ

Розглянуто необхідність включення операційного важеля при обґрунтуванні ефективності інноваційного продукту. Досліджено переваги та недоліки даного показника.

**Ключові слова:** ефективність інноваційного продукту, операційний важіль, "сила впливу операційного важеля", додатковий прибуток.

*Assoc. prof. B.V. Foordas – Lviv institute of banking*

### Substantiation of efficiency of an innovative product on the basis of the operational lever

Definition of an overall performance of an innovative product on the basis of the theory of the operational lever is analysed. Such approach allows to determine a production efficiency of a new product not only due to decrease in labour input, but also due to increase in its quantity. Thus efficiency finds direct expression in parameters of profit.

**Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.** В економічній літературі показнику "операційний важіль" приділяють значну увагу, оскільки його використання дає змогу планувати такий важливий показник як прибуток. Проте основним недоліком в багатьох публікаціях є те, що не здійснюється спроба включити цей додатковий прибуток в систему обґрунтування ефективності будь-якого інноваційного продукту.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми.** Вказаному напрямку присвятили свої праці вчені І.Б. Скворцов, В.М. Гриньова, В.О. Коюда., Т.І. Лепейко., О.П. Коюда.